

Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarında İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminde Güncel Durum

Current Situation in Occupational Health and Safety Education in Higher Education Institutions of Turkey

Osman SIVRİKAYA

ÖZ

Son yıllarda Dünya’nın farklı ülkelerinde önem kazanan ‘İş Sağlığı ve Güvenliği’ konusu Türkiye’de de gerekli ilgiyi görmüş ve görmektedir. Dünya’da özellikle gelişmiş ülkelerde insan hayatına ve sağlığına verilen önem artmaktadır. Bunun sonucu olarak çalışma hayatında yaşanan ölümlü veya yaralanmalı iş kazalarını önlemek için ‘İş Sağlığı ve Güvenliği’nin önemi her geçen gün artmaktadır. Ülkemizde de özellikle son yıllarda peş peşe çıkarılan yönetmelikler ile bu konu üzerinde mevzuat çalışmaları yapılmaktadır. Konunun, mevzuat gereği yasal yükümlülükler dolayısıyla işverenleri ilgilendiren uygulama yönü ve ayrıca iş arayan özellikle iş güvenliği uzmanı olmak isteyen mezunlar için ise bir iş umudu olması dolayısıyla popüler olma yönü vardır. Fakat hızla değişen gelişmeleri takip etmekte yaşanan zorluklardan dolayı konu hakkında yeterli bilinçlenme olamamaktadır. Konu hakkında doğru ve güncel bilgi sahibi olunması ise ancak iş sağlığı ve güvenliği eğitimi hakkında gerekli hassasiyeti göstermek ve güncel mevzuatı takip etmek ile mümkün olabileceği açıktır. Farklı branşlardan mezun olanlar tarafından; ‘İş Sağlığı ve Güvenliği’ eğitimi ve “iş güvenliği uzmanı olabilmek için nasıl bir eğitim almanın gerektiği” konuları çok merak edilmektedir. Bu sebeple, bu makalede Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri ve içerikleri hakkında güncel bilgiler verilerek eskiye göre ilerleme kaydedilmiş olan noktalara değinilmiş ve daha iyi bir iş sağlığı ve güvenliği eğitimi için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: İş sağlığı ve güvenliği, İş sağlığı ve güvenliği eğitimi, İş güvenliği uzmanlığı

ABSTRACT

During recent years, “the occupational health and safety” topic, which has gained importance in different countries in the world, has got attention in Turkey as well. The importance of human life and health is being increased in the world especially in the developed countries. As a result of this, in order to prevent the work accidents involving death or personal injury in the work life, the importance of the “occupational health and safety” is increasing gradually. In Turkey, the regulation studies are being carried out on this topic with the successive regulations especially during recent years. The application aspect of the topic, which is related to employers on the occasion of legal liabilities in accordance with the regulations, and for the graduates who are seeking for a job and especially want to be occupational safety specialists, it is popular from the point of view to be hope for a job. However, due to the difficulties to follow the rapidly changing developments, efficient awareness about the topic is not possible. It is possible that to get true and current information about the topic is possible by showing necessary sensitivity about occupational health and safety education. The graduates from different departments wonder the topics such as what is “occupational health and safety” education and “what kind of an education is necessary to become an occupational safety specialist”. Hence, in this article, by giving current information about occupational health and safety education and their content in the higher education institutions in Turkey, the points, which have had improvements compared to the past, are considered, and certain suggestions are presented to have better occupational health and safety education.

Keywords: Occupational health and safety, Occupational health and safety education, Occupational safety specialist

Osman SIVRİKAYA (✉)

Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Maden ve Cevher Hazırlama Mühendisliği Bölümü, Adana, Türkiye
Adana Science and Technology University, Faculty of Engineering and Natural Sciences, Department of Mining and Mineral Processing Engineering, Adana, Turkey
osmansivrikaya@gmail.com

Geliş Tarihi/Received : 16.02.2016

Kabul Tarihi/Accepted : 25.03.2016

GİRİŞ

'İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG)' hayatımıza her ne kadar tekil bir kavram gibi girmiş olsa da aslında hem sağlık hem de güvenlik yönünden iki kısımdır. Yani sağlık ile ilgili kısımda sağlık eğitimi almış mezunların uzmanlığı söz konusu olurken, güvenlik ile ilgili kısımda ise teknik eğitim almış mezunların uzmanlığı söz konusudur. Fakat bir iş, işçi ve işyeri açısından düşündüğümüzde ise her iki kavram da birbirinden ayrılmaz bir bütün olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden her iki uzmanlık alanında nitelikli eğitilmiş uzmanların birlikte çalışması ile sağlıklı ve güvenli çalışma ortamları oluşturmak mümkün olacaktır.

Türkiye'de İSG alanında yapılan düzenlemelere paralel olarak İSG kültürünün oluşmasında ve yaşanan iş kaza sayılarında azalmalar olduğu bir gerçektir. Ancak Türkiye'de hâlâ iş sağlığı güvenliği denilince, çalışanların kişisel koruyucu donanım kullanmaları anlaşılmaktadır. Bu da Türkiye'de İSG kültürünün yerleşmesinde ve ilerlemesinde almamız gereken yol olduğunu gösteren bir gerçektir. Hukuki, teknik ve organizasyonel bir takım İSG tedbirleri ile daha güvenli çalışma ortamları oluşturmak mümkündür. Fakat daha güvenli çalışma ortamları oluşturarak iş kazası sayılarını arzu edilen düzeye indirmek için sadece bu tedbirlerin yeterli olmadığı bilinmektedir (Ceylan, 2012; Yılmaz, 2009; Behm et al., 2008). Güvenli bir çalışma ortamının tesisinde çeşitli hukuki, tıbbi, teknik ve organizasyonel faaliyetleri ancak bu alanda nitelikli eğitim almış uzmanların yapması mümkün olacaktır. Bunun için hem İSG uzmanlarının hem de işyeri çalışanlarının İSG eğitimleri son derece önemlidir. İSG kültürünü oluşturarak, iş kazası ve meslek hastalıklarının azaltılabilmesi için İSG alanında nitelikli iş güvenliği uzmanlarına ihtiyaç duyulmaktadır ve bu husus daha önce konu ile ilgili çalışan araştırmacılar tarafından da vurgulanmıştır. (Ceylan, 2012; Cohen & Colligan, 1998; İşler & Gerim, 2010; İşler, 2013).

Bu makalede, işyerlerinde iş güvenliği uzmanı olarak çalışabilmek için Türkiye'de bu konuda verilen eğitimler hakkında güncel bilgiler verilmiştir. Burada 'İş güvenliği eğitimi' nedir sorusunu cevaplamak gerekir. İş güvenliği eğitimi genel olarak; "işyerlerinde sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı oluşturmak üzere, iş kazaları ve meslek hastalıklarını azaltmak, çalışanları yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek, onların karşı karşıya buldukları mesleki riskler ile bu risklere karşı alınması gereken tedbirleri öğretmek ve iş sağlığı ve güvenliği bilinci oluşturarak uygun davranış kazandırmak üzere işyerinde görevlendirilecek iş güvenliği uzmanlarının alması gerekli eğitimlerdir.

İş Güvenliği Uzmanı Olmak

İSG hizmetlerinde görevli iş güvenliği uzmanlarının nitelikleri,

eğitimi ve belgelendirilmeleri, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını belirleyen yönetmelik; "İş güvenliği uzmanlarının görev, yetki, sorumluluk ve eğitimleri hakkında yönetmelik"tir. Bu yönetmelik ilk olarak 27 Kasım 2010 tarihli 27768 sayılı Resmi Gazete'de¹ yayımlanmıştır. Ancak 29 Aralık 2012 tarihli 28512 sayılı Resmi Gazete'de² yayımlanan yeni yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır. Tablo 1'de yürürlükte olan bu yönetmelikte değişiklik yapan yönetmelikler görülmektedir. Kısa sürede ilgili yönetmelikte fazla sayıda değişikliklerin yapılması İSG uygulamalarının yapıldıkça yaşanan eksiklikleri gidermek üzere olduğu kesindir.

Bu yönetmeliğe göre "iş güvenliği uzmanı": "İş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş, iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip, Bakanlık ve ilgili kuruluşlarında çalışma hayatını denetleyen müfettişler ile mühendislik veya mimarlık eğitimi veren fakültelerin mezunları ile teknik elemanı" şeklinde tarif edilmektedir. Burada akla gelen soru; "İş güvenliği uzmanı nasıl olunur ve iş güvenliği uzmanlığı eğitim süreci nasıldır?" şeklinde olmaktadır.

İş Güvenliği Uzmanlığı Belge Sınıfları

İş güvenliği uzmanlığı için üç sınıf belge vardır. Değişik işyerlerinin İSG açısından yer aldığı tehlike sınıfları 26 Aralık 2012 tarihli 28509 sayılı Resmi Gazete'de "İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin işyeri tehlike sınıfları tebliği"nin "Ek-1-İşyeri Tehlike Sınıfları Listesi"nde belirtilmiştir.⁶ Bu tebliğde değişiklik yapılmasına dair tebliğ de 2014'de Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.⁷ Bu tebliğe göre işyerlerinin İSG açısından yer aldığı tehlike sınıfları üç temel tehlike sınıfına ayrılmıştır. Bunlar; **az tehlikeli**, **tehlikeli** ve **çok tehlikeli işyerleri** şeklindedir. Bu tehlike sınıflamasına göre hangi sınıf iş güvenliği uzmanlığı belgesi ile hangi tehlike sınıfındaki işyerlerinde çalışılabileceği ise 30 Haziran 2012 tarihli 28339 sayılı Resmi Gazete'de⁸ yayımlanan 6331 sayılı iş kanununda yazmaktadır. Bu sınıflamaya göre;

Tablo 1: İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelikler

Yönetmeliğin Yayımlandığı Resmî Gazete'nin	
Tarihi	Sayısı
29/12/2012	28512
Tarihi	Sayısı
31/01/2013	28545 ³
11/10/2013	28792
30/04/2015	29342
19/11/2015	29537 ⁴
15/02/2016	29625 ⁵

¹İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik", 27/11/2010 tarih ve 27768 sayılı Resmi Gazete.

²İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik", 29/12/2012 tarih ve 28512 sayılı Resmi Gazete.

³İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik", 31/01/2013 tarih ve 28545 sayılı Resmi Gazete.

⁴İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik", 19/11/2015 tarih ve 29537 sayılı Resmi Gazete.

⁵İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik", 15/02/2016 tarih ve 29625 sayılı Resmi Gazete.

⁶İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği", 26/12/2012 tarih ve 28509 sayılı Resmi Gazete.

⁷İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ", 18/04/2014 tarih ve 28976 sayılı Resmi Gazete.

- A sınıfı belge sahipleri; az tehlikeli, tehlikeli ve çok tehlikeli işyerlerinde,
- B sınıfı belge sahipleri; az tehlikeli ve tehlikeli işyerlerinde,
- C sınıfı belge sahipleri; az tehlikeli işyerlerinde çalışabilirler.

İş Güvenliği Uzmanlığı Belgesi'ne Nasıl Sahip Olunur?

İşverence iş güvenliği uzmanı olarak görevlendirilecekler, ilgili yönetmeliklere^{9, 10, 11} göre geçerli iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip olmak zorundadır. Peki 'iş güvenliği uzmanlığı belgesi'ne nasıl sahip olunur.

İlgili yönetmeliklerde C, B ve A sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgeleri'ne nasıl sahip olunabileceği belirtilmiştir. Aşağıda C, B ve A sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgeleri'ne sahip olabilmek için alınması gereken eğitimler sırasıyla açıklanmıştır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimleri

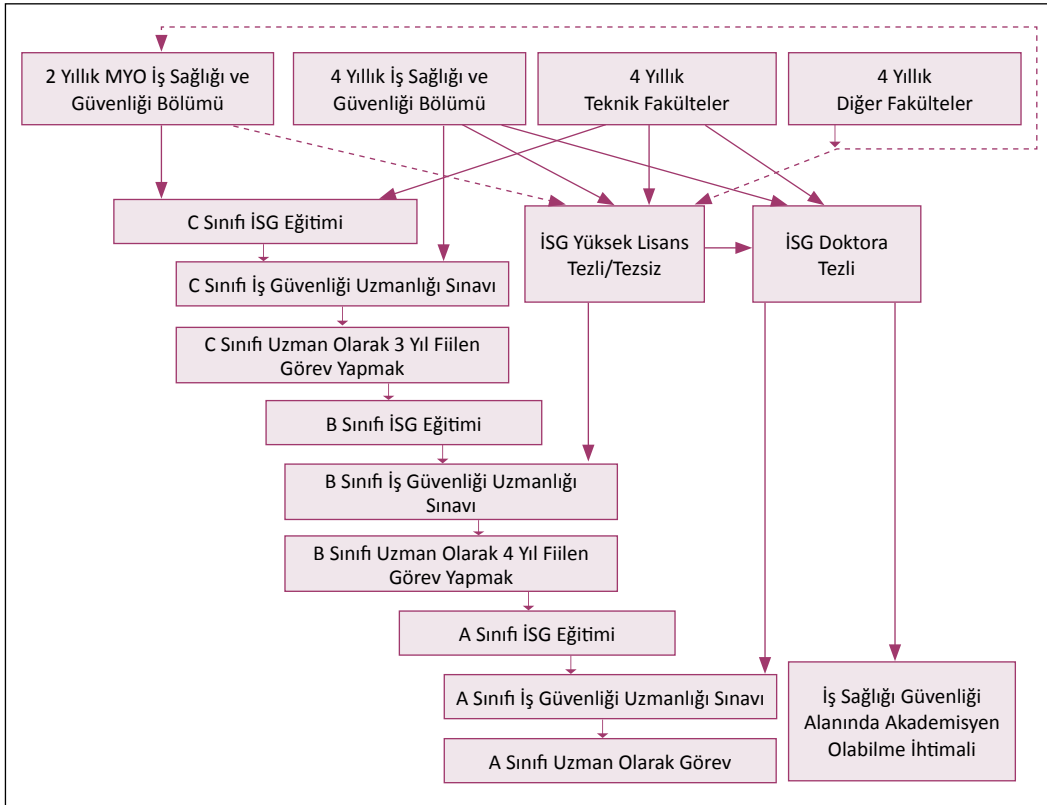
Türkiye'de iş güvenliği eğitimini almanın çeşitli yolları vardır. Bu eğitimler Üniversitelerin ilgili bölümlerinde ve bakanlıkça yetkilendirilmiş eğitim kurumlarında verilmektedir. Üniversitelerde; **ön lisans**, **lisans**, **yüksek lisans** ve **doktora** seviyesinde açılan programlar ile İSG eğitimi verilmektedir. Ayrıca Bakanlıkça yetkilendirilmiş eğitim kurumlarında yine Bakanlıkça uygun görülen fakültelerden mezun olanların katılabilecekleri

kurslarda iş güvenliği eğitimi verilmektedir. Bu eğitimin niteliği ilgili yönetmelikte belirtilmiştir. Türkiye'de iş güvenliği uzmanı olmak için alınması gereken eğitim alternatifleri Şekil 1'de özetlenmiş olup ayrıntıları ilerleyen bölümlerde sırasıyla anlatılmıştır. Bu makalede iş güvenliği uzmanlığı belgelerinin eğitim yolu ile alınabilecek durumlar irdelenmiş Bakanlık bünyesinde çalışmış olmakla veya iş müfettişliği dolayısıyla belge sahibi olunabilecek durumlar belirtilmiştir.

İlgili yönetmeliklere, (C) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesine eğitim almak yoluyla sahip olabilecekler:

- 1) C sınıfı iş güvenliği uzmanlığı eğitimine katılarak yapılacak C sınıfı iş güvenliği uzmanlığı sınavında başarılı olan *mühendislik veya mimarlık eğitimi veren fakültelerin mezunları* ile *teknik elemanlar*,
- 2) Üniversitelerin *iş sağlığı ve güvenliği lisans programını tamamlayanlardan* yapılacak C sınıfı iş güvenliği uzmanlığı sınavında başarılı olanlardır.

Burada teknik eleman terimini açıklamak gerekir. İlgili yönetmeliğin son haline göre; *Teknik eleman*: Teknik öğretmenler, fizikçi, kimyager veya biyolog unvanına sahip olanlar ile üniversitelerin 'İSG lisans veya ön lisans programı mezunlarını', ifade etmektedir.

Şekil 1. Türkiye'de iş güvenliği uzmanı olmak için alınması gereken eğitim alternatifleri.

⁸"İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu", 30/06/2012 tarih ve 28339 sayılı Resmi Gazete,

⁹"İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik", 29/12/2012 tarih ve 28512 sayılı Resmi Gazete.

¹⁰"İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik", 11/10/2013 tarih ve 28792 sayılı Resmi Gazete.

¹¹"İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik", 30/04/2015 tarih ve 29342 sayılı Resmi Gazete.

Eğitim Kurumlarında İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi

Mühendislik veya mimarlık eğitimi veren fakültelerin mezunları ile teknik elemanlar (C) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı eğitimi alabilirler. Bu eğitimin niteliği ile ilgili açıklama ilgili yönetmelikte belirtilmiştir. Ancak eğitimin içeriği ilgili yönetmelikte ayrıntılı olarak belirtilmemiştir. Sadece bu eğitimin bir program şeklinde yetkili eğiticiler tarafından yapılacağı belirtilmiştir. Yönetmeliğin 25. Maddesine göre iş güvenliği uzmanlarının eğitimleri: “İş güvenliği uzmanlarının eğitim programları teorik ve uygulamalı olmak üzere iki bölümden oluşur ve programın içeriği ile programda görevli eğiticilerin nitelikleri Komisyon tarafından belirlenir. Eğitim programının süresi, teorik kısmı 180 saatten, uygulama kısmı 40 saatten ve toplamda 220 saatten az olamaz ve bu kısımlar ancak tek bir program dâhilinde uygulanabilir. Teorik eğitimin en fazla yarısı uzaktan eğitim ile verilebilir. Uygulamalı eğitimler, iş güvenliği uzmanları için en az bir iş güvenliği uzmanının görevlendirilmiş olduğu işyerlerinde yapılır” şeklinde tanımlanmıştır.

Bu eğitim Bakanlıkça yetkilendirilmiş eğitim kurumlarında ve bazı üniversitelerin sürekli eğitim vb. bünyesinde açılan eğitimlerle verilebilmektedir. Bu kurumlardaki eğitimlerde, üç sınıfa ayrılmış olan iş güvenliği uzmanlığı eğitim konuları belirlenirken her sınıfta yer alan iş güvenliği uzmanlarının görev alacakları işyerleri dikkate alınabilmektedir. Örneğin, (C) sınıfı iş güvenliği uzmanlarının az tehlikeli işyerlerinde görev alacak olmaları nedeniyle, güvenlik kültürü, iş hukuku bilgisi, kişisel koruyucu donanım ve ergonomi gibi genel konulara ağırlık verilebilmektedir. (A) ve (B) sınıfı iş güvenliği uzmanlarının maden, inşaat,

elektrik gibi tehlikeli ve çok tehlikeli işyerlerinde görev alacak olmaları nedeniyle sektörel bazlı eğitim konularına ağırlık verilebilmektedir. Her üç sınıf uzmanlık için düzenlenecek eğitimlerde, çalışma ortamı gözetimi, önleme politikaları, risk yönetimi ve değerlendirilmesi gibi konular ise her işyerinde olmaları nedeniyle tüm eğitimlerde anlatılan konular olabilmektedir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından belirlenen ve yetkili eğitim kurumlarınca uygulanması gereken eğitimin konu başlıkları ve süreleri Ceylan (2012)'ın araştırmasında verilmiştir. Bu eğitimin iş güvenliği uzmanı adaylarına verilen genel bir paket olması ve görev alınacak sektörler hakkında ayrıntılı özel teknik eğitim içermemesi bir dezavantaj olarak gözükmektedir.

Üniversitelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Teknikerliği Eğitimi

Türkiye Üniversitelerinde en yaygın olarak verilen İSG eğitimi ön lisans seviyesinde verilmektedir. Ön lisans seviyesinde İSG eğitimi ile İSG teknikeri olarak mezun olunabilmektedir. Bu eğitimi alarak mezun olanlar aynı zamanda yönetmelikte belirtilen teknik eleman vasfına sahip olmaktadır. Bu bölümlerden birinden mezun olanlar (C) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı eğitimine katılarak yapılacak (C) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı sınavında başarılı olduklarında (C) sınıfı iş güvenliği uzmanı olabilirler. Tablo 2.'de Türkiye üniversitelerinde ön lisans seviyesinde İSG eğitimi veren bölümlerin listesi verilmiştir.

2011 yılında bu alanda ön lisans seviyesinde eğitim veren toplam 15 MYO programı varken, 2012 yılında bu sayı 25'e çıkmıştır. 2011 yılında MYO için toplam 1580 kontenjan varken (Ceylan, 2012), bugün ise toplam 62 MYO'da 94 farklı programda (normal, ikinci, uzaktan ve açık öğretim) olarak kontenjan

Tablo 2: Türkiye Üniversitelerinde Ön Lisans Seviyesinde İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Veren Bölümler

Üniversite	Yüksek okul adı	Kontenjan
Artvin Çoruh Üniversitesi	Borçka Acarlar MYO	41 NÖ
Ataşehir Adıgüzel MYO (İstanbul)	Ataşehir Adıgüzel MYO	38 NÖ
Atatürk Üniversitesi (Erzurum)	Açıköğretim Fakültesi	2020 AÖ
Atatürk Üniversitesi (Erzurum)	Erzurum MYO	51 NÖ, 51 İÖ
Avrasya Üniversitesi (Trabzon)	Sağlık Hizmetleri MYO	50 NÖ
Başkent Üniversitesi (Ankara)	Sağlık Hizmetleri MYO	40 NÖ
Bayburt Üniversitesi	Bayburt MYO	41 NÖ, 41 İÖ
Bingöl Üniversitesi	Bingöl Sosyal Bilimler MYO	41 NÖ
Celâl Bayar Üniversitesi (Manisa)	Soma MYO	51 NÖ, 51 İÖ, 101 UÖ
Cumhuriyet Üniversitesi (Sivas)	İmranlı MYO	51 NÖ
Çukurova Üniversitesi (Adana)	Karaisalı MYO	41 NÖ
Dokuz Eylül Üniversitesi (İzmir)	Bergama MYO	41 NÖ
Dumlupınar Üniversitesi (Kütahya)	Gediz MYO	56 NÖ, 56 İÖ
Düzce Üniversitesi	Gümüşova MYO	66 NÖ
Erciyes Üniversitesi (Kayseri)	Mustafa Çıkrıkçıoğlu MYO	51 NÖ, 51 İÖ
Fırat Üniversitesi (Elazığ)	Teknik Bilimler MYO	31 NÖ
Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Tokat)	Artova MYO	41 NÖ
Gedik Üniversitesi (İstanbul)	Gedik MYO	55 NÖ
Gediz Üniversitesi (İzmir)	MYO	50 UÖ

Tablo 2: Devam

Üniversite	Yüksekokul adı	Kontenjan
Giresun Üniversitesi	Dereli MYO	41 NÖ
Giresun Üniversitesi	Espiye MYO	51 NÖ, 51 İÖ
Gümüşhane Üniversitesi	Gümüşhane MYO	41 NÖ, 41 İÖ
Hitit Üniversitesi (Çorum)	Osmancık Ömer Derindere MYO	36 NÖ
<i>Işık Üniversitesi (İstanbul)</i>	<i>Sağlık Hizmetleri MYO</i>	50 NÖ
<i>İstanbul Aydın Üniversitesi</i>	<i>Anadolu BİL MYO</i>	60 NÖ, 50 İÖ, 60 UÖ
<i>İstanbul Bilgi Üniversitesi</i>	<i>Sağlık Hizmetleri MYO</i>	60 NÖ, 60 İÖ
<i>İstanbul Esenyurt Üniversitesi</i>	<i>MYO</i>	50 NÖ
<i>İstanbul Gelişim Üniversitesi</i>	<i>İstanbul Gelişim MYO</i>	60 NÖ, 30 İÖ
<i>İstanbul Kavram Meslek Yüksekokulu</i>	<i>İstanbul Kavram MYO</i>	70 NÖ, 50 İÖ
<i>İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi</i>	<i>MYO</i>	50 NÖ
<i>İstanbul Medipol Üniversitesi</i>	<i>MYO</i>	15 NÖ
<i>İstanbul Medipol Üniversitesi</i>	<i>Sağlık Hizmetleri MYO</i>	60 NÖ
İstanbul Üniversitesi	Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi	202 UÖ
<i>İzmir Ekonomi Üniversitesi</i>	<i>MYO</i>	40 NÖ
Karabük Üniversitesi	Eflani Hayvansal Üretim ve Yönetim MYO	51 NÖ
Karabük Üniversitesi	Eskipazar MYO	51 NÖ, 51 İÖ, 101 UÖ
Karabük Üniversitesi	MYO	51 NÖ, 51 İÖ
Karabük Üniversitesi	Yenice MYO	51 NÖ
Karamanoğlu Mehmetbey Üni.(Karaman)	Teknik Bilimler MYO	41 NÖ, 41 İÖ
Kırıkkale Üniversitesi	Hacılar Hüseyin Aytemiz MYO	46 NÖ, 26 İÖ, 101 UÖ
Kırklareli Üniversitesi	Lüleburgaz MYO	51 NÖ, 51 İÖ
Kırklareli Üniversitesi	Vize MYO	51 NÖ, 51 İÖ
Kilis 7 Aralık Üniversitesi	MYO	31 NÖ, 31 İÖ
Kocaeli Üniversitesi	Hereke Ömer İsmet Uzunyol MYO	46 NÖ
Kocaeli Üniversitesi	İzmit MYO	61 NÖ, 61 İÖ
<i>Maltepe Üniversitesi (İstanbul)</i>	<i>MYO</i>	33 NÖ
<i>Mevlana Üniversitesi (Konya)</i>	<i>MYO</i>	100 UÖ
Namık Kemal Üniversitesi (Tekirdağ)	Çerkezköy MYO	46 NÖ
Niğde Üniversitesi	Niğde Teknik Bilimler MYO	51 NÖ, 51 İÖ
<i>Nişantaşı Üniversitesi (İstanbul)</i>	<i>Nişantaşı MYO</i>	50 NÖ, 46 İÖ
<i>Okan Üniversitesi (İstanbul)</i>	<i>MYO</i>	40 NÖ, 40 İÖ, 40 UÖ
Pamukkale Üniversitesi (Denizli)	Honaz MYO	71 NÖ, 71 İÖ
Pamukkale Üniversitesi (Denizli)	Tavas MYO	51 NÖ, 51 İÖ
<i>Plato Meslek Yüksekokulu (İstanbul)</i>	<i>Plato MYO</i>	30 NÖ, 30 İÖ
Sakarya Üniversitesi	Adapazarı MYO	152 UÖ
Selçuk Üniversitesi (Konya)	Huğlu MYO	61 NÖ
Süleyman Demirel Üniversitesi (Isparta)	Teknik Bilimler MYO	51 NÖ, 51 İÖ
<i>Toros Üniversitesi (Mersin)</i>	<i>MYO</i>	40 NÖ
Uludağ Üniversitesi (Bursa)	Teknik Bilimler MYO	41 NÖ, 41 İÖ
<i>Uluslararası Kıbrıs Üni. (KKTC-Lefkoşa)</i>	<i>Sağlık Bilimleri MYO</i>	40 NÖ
<i>Üsküdar Üniversitesi (İstanbul)</i>	<i>Sağlık Hizmetleri MYO</i>	70NÖ, 70 İÖ

NÖ: Normal Öğretim, **İÖ:** İkinci Öğretim, **UÖ:** Uzaktan Öğretim, **AÖ:** Açık Öğretim (italik yazılanlar vakıf üniversiteleridir).

sayısı 6915'e ulaşmıştır.¹² Bu bölümlerde genel olarak temel MYO servis dersleri dışında İSG ile ilgili dersler verilmektedir. Bu bölümlerin eğitim planları incelendiklerinde birbirlerine benzer İSG dersleri ve farklı isim ve içeriklerde İSG derslerinin yanı sıra İSG ile ilgili olmayan derslerin de eğitim planlarında yer aldıkları görülmektedir. Bu durum konu ile ilgili araştırma yapan Ceylan (2012) tarafından da vurgulanmış ve İSG ile doğrudan ilgisi olmayan derslerin azaltılarak İSG ile ilgili derslere öğretim planında yer verilmesi önerilmiştir. Bu bölümlerden birine ait örnek öğretim planı Tablo 3'de verilmiştir. Bu bölümlerin ders planları sektörel ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte hazırlanması İSG uzmanlarının daha nitelikli yetişmesini sağlayacaktır.

Ayrıca iş güvenliği uzmanı adaylarının İSG alanında öğrendikleri teorik bilgiler, staj çalışmalarında sektörel uygulamalar ile pratik tecrübelerle dönüşerek daha kalifiye yetişmiş olacaklardır.

Üniversitelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Lisans Eğitimi

Son yıllarda ülkemizde bazı üniversitelerde lisans seviyesinde 'İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümleri' açılmıştır. Bu bölümlerin mezunları direkt olarak (Bakanlıkça yetkilendirilen eğitim kurumlarında İSG eğitimi almaksızın) girecekleri (C) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı sınavında başarılı olduklarında (C) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesi almaya hak kazanabilmektedirler. Son yıllarda ülkemizde açılan lisans seviyesinde İSG eğitimi veren bölümler hakkında bilgiler Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 3: Selçuk Üniversitesi Huğlu Meslek Yüksek Okulu İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü Eğitim Planı¹³

1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem
Yabancı Dil-1	Yabancı Dil-2	Mesleki Yabancı Dil-1	Bakım Tekniğinde İş Güvenliği
Türk Dili-1	Türk Dili-2	Taşıma, İletim ve Depolama Sistemlerinde İş Güvenliği	İş Güvenliğinde Çevresel Faktörler
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi-1	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi-2	Makine Teçhizat-2	İtfaiyecilik ve Yangından Korunma
Matematik	İş Hijyeni	Çalışma Psikolojisi	Yönlendirilmiş Çalışma
Genel Kimya	Ergonomi	İnsan Kaynakları Yönetimi	Sosyal Güvenlik Hukuku
Makine Teçhizat-1	Kimyasallar ve Tehlikeleri	İSG Yönetim Sistemleri	Üretim Yöntemlerinde İş Güvenliği
Temel Hukuk	Bireysel İş Hukuku	Etiketleme, İşaretleme Standartları ve Koruyucu Ekipmanlar	Bina Yönetim Sistemleri
İlk Yardım	İSG Risk Analizi	Toplu İş Hukuku	Maden İşlerinde İş Güvenliği
İş Sağlığı ve Meslek Hastalıkları	Acil Durum Yönetimi	Toplam Kalite Yönetimi	Yapı İşlerinde İş Güvenliği
İş Sağlığı ve Güvenliğine Giriş	İstatistik	İş Kazaları ve Raporlandırma	Staj-2
Bilgisayar-1	İş Güvenliği Mevzuatı-1	İş Güvenliği Eğitim Metotları	
	Staj-1	İş Güvenliği Mevzuatı-2	

Tablo 4: Türkiye Üniversitelerinde Lisans Seviyesinde İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Veren Bölümler

Üniversite	Fakülte	İlk öğrenci alımı
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi (Vakıf) ¹⁴	Sağlık Bilimleri Fakültesi	2012-2013
Üsküdar Üniversitesi (Vakıf) ¹⁵	Sağlık Bilimleri Fakültesi	2013-2014
Gümüşhane Üniversitesi (Devlet) ¹⁶	Gümüşhane Sağlık YO	2013-2014
Bingöl Üniversitesi (Devlet) ¹⁷	Sağlık Yüksekokulu	2014-2015
Uşak Üniversitesi (Devlet) ¹⁸	Sağlık Yüksekokulu	2014-2015

¹²ÖSYM, 2015 yılı merkezi yerleştirme ile öğrenci alan yükseköğretim ön lisans programları ve kontenjanları kılavuzu. Retrieved from <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/OSYS/OSYS2015YerlestirmeMinMaxTablo-323072015.pdf>

¹³Retrieved from https://www.selcuk.edu.tr/huglu_myo/is_sagligi_ve_guvenligi/tr

¹⁴ÖSYM 2012 yılı merkezi yerleştirme ile öğrenci alan yükseköğretim lisans programları ve kontenjanları kılavuzu. Retrieved from <http://oidb.bartin.edu.tr/upload/2012OSYSKONTKILAVUZ.pdf>

¹⁵ÖSYM 2013 yılı Merkezi yerleştirme ile öğrenci alan yükseköğretim lisans programları ve kontenjanları kılavuzu. Retrieved from [http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2013/OSYS/2013%20C3%96SYS%20KONT%20KILAVUZU%20YEN%4%B0%20\(24%2006%202013\).pdf](http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2013/OSYS/2013%20C3%96SYS%20KONT%20KILAVUZU%20YEN%4%B0%20(24%2006%202013).pdf)

¹⁶ÖSYM 2014 yılı Merkezi yerleştirme ile öğrenci alan yükseköğretim lisans programları ve kontenjanları kılavuzu. Retrieved from <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2014/OSYS/Tercih/2014-OSYSKONTKILAVUZU07072014.pdf>

¹⁷ÖSYM 2015 yılı Merkezi yerleştirme ile öğrenci alan yükseköğretim lisans programları ve kontenjanları kılavuzu. Retrieved from <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/OSYS/2015-OSYSKONTKILAVUZU15072015.pdf>

¹⁸Retrieved from <http://saglikyo.usak.edu.tr/1900>

Tablo 4’de görüleceği üzere Türkiye’de Lisans seviyesinde İSG eğitimi veren bölüm sayısı şimdilik sadece 5’tir. Bu bölümlerin açılması ve öğrenci alması son yıllarda gerçekleşmiştir. Bunun sebebi de Türkiye’de son yıllarda İSG üzerinde oluşan ilginin devam ediyor olmasıdır. Bu bölümlerde genel olarak temel lisans servis dersleri ve İSG ile ilgili dersler verilmektedir. Bu bölümlerin eğitim planları incelendiklerinde birbirlerine benzer İSG dersleri yanı sıra farklı isim ve içeriklerde derslerinde eğitim planında yer aldığı görülmektedir. Tablo 5’de lisans seviyesinde İSG eğitimi veren bir bölümün örnek öğretim planı verilmiştir. Ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği konusunun popülerliğini henüz yitirmediği göz önünde bulundurulduğunda Üniversitelerimizde yeni İSG lisans bölümlerinin açılacağını öngörmek yanlış olmayacaktır. Bu lisans bölümlerinde daha nitelikli İSG eğitimi vermek hem 4 yıllık eğitim süresi hem de staj çalışmaları dolayısıyla mümkündür. Böylece daha kalifiye iş güvenliği uzmanı adayları yetişmesi mümkün olacaktır. Ancak hem ön lisans hem de lisans seviyesindeki bu bölümlerde ders verecek akademisyenlerin alanlarında uzman olmaları ve İSG ile ilgili güncel bilgileri içeren ders içerikleri hazırlamaları eğitim kalitesini arttıracaktır.

Üniversitelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Yüksek Lisans Eğitimi

İlgili yönetmeliğe göre, (B) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesine eğitim alma yolu ile sahip olabilecekler:

- 1) (C) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesiyle en az üç yıl fiilen görev yaptığını iş güvenliği uzmanlığı sözleşmesi ile belgeleyen (B) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı eğitimine katılarak yapılacak (B) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı sınavında başarılı olan mühendislik veya mimarlık eğitimi veren fakültelerin mezunları ile teknik elemanlar,
- 2) İş sağlığı ve güvenliği veya iş güvenliği programında yüksek lisans yapmış mühendislik veya mimarlık eğitimi veren fakültelerin mezunları ile teknik elemanlardan (B) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı için yapılacak sınavda başarılı olanlar, şeklinde belirtilmiştir.

Yönetmelikte sıralanan şartlardan birisi iş sağlığı ve güvenliği veya iş güvenliği programında yüksek lisans yapmış olmaktır. Bunun için üniversitelerin ilgili enstitülerinde İş Sağlığı ve Güvenliği veya İş Güvenliği programlarında yüksek lisans programları açılmış ve halen yeni program sayıları artmaktadır. Yüksek lisans eğitimi tamamlandıktan sonra direkt olarak (Yetkili eğitim kurumlarında eğitim almaksızın) yapılacak (B) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı sınavında başarılı olanlar (B) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip olabilirler. Türkiye’de üniversitelerin İSG yüksek lisans eğitimleri hakkında bilgiler Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6’da görüleceği üzere Türkiye’de yüksek lisans seviyesinde İSG eğitimi veren üniversite sayısı 35’dir. Bu üniversitelerin 19’u Devlet Üniversitesi ve 16’sı Vakıf Üniversitesidir. Bu Üniversiteler çeşitli Enstitülerde, İş Sağlığı, İş Güvenliği veya İş Sağlığı ve Güvenliği Programları ile Yüksek Lisans eğitimi vermektedirler. Bu programlar tezli ve tezsiz yüksek lisans olabilmektedir. Ancak programların çoğunun tezsiz yüksek lisans programı olduğu Tablo 6’da görülmektedir. Ayrıca bu üniversitelerden

sadece üçünde İSG alanında doktora programı mevcuttur. İSG doktora programına ilerleyen bölümlerde değinilecektir.

Genel olarak tezsiz yüksek lisans programı iki yarıyıl, tezli yüksek lisans programı ise 4 yarıyıl sürmektedir. Bu yüksek lisans programlarından mezun olabilmek için tezsiz programda 90 AKTS karşılığı toplam 30 kredilik 10 ders ve bir yüksek lisans projesi hazırlamak gerekmektedir. Tezli yüksek lisans programında ise 120 AKTS karşılığı toplam 21 kredilik yedi ders, bir seminer dersi ve bir yüksek lisans tezi hazırlamak gerekmektedir. Tablo 7’de İSG tezsiz yüksek lisans eğitim derslerine ait bir örnek verilmiştir.

Halen (C) sınıfı iş güvenliği uzmanı belgesi olmayan teknik elemanlar veya farklı alanlarda çalışmakta olan lisans eğitimini tamamlamış olup uzmanlık belgesi almayı hedefleyen mühendis, mimarlar bu programlara kayıt yaptırmaktadırlar. Böylece (C) sınıfı iş güvenliği uzmanı olmadan direkt olarak (B) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı sınavına girmeye hak kazanmaktadırlar. Ayrıca zaten A, B ve C sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgelerine sahip olan iş güvenliği uzmanları da bu yüksek lisans programlarına kayıt yaptırarak İSG alanında bilgi ve tecrübelerini akademik anlamda geliştirebilmektedirler. Öğrenci yüksek lisans programını başarı ile tamamladığında, Enstitü tarafından “İş Sağlığı ve Güvenliği Tezsiz Yüksek Lisans” diploması alma ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın açtığı (B) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı sınavına girmeye hak kazanmaktadır. Yüksek lisans programlarında ders planları sektörel ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte hazırlanması İSG uzmanlarının daha nitelikli yetişmesini sağlayacaktır. İş sağlığı güvenliği eğitiminde ders veren öğretim elemanlarının uzman oldukları alanlarda verecekleri dersler ile iş güvenliği uzman adaylarının görev almayı düşündükleri sektöre ait ilgili İSG eğitimleri verilmiş olacaktır. Bu programlarda iş güvenliği uzmanı adayları bitirme projesi ve tez kapsamında çalışmayı düşündükleri sektörler hakkında bir konu üzerinde detaylı araştırmalar yapabilirler. Böylece İSG alanında daha kapsamlı eğitim ile nitelikli iş güvenliği uzmanları yetişmesi mümkündür.

Üniversitelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Doktora Eğitimi

Yönetmeliklere göre (A) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesine eğitim yolu ile sahip olabilecekler:

- 1) (B) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesiyle en az dört yıl fiilen görev yaptığını iş güvenliği uzmanlığı sözleşmesi ile belgeleyen ve (A) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı eğitimine katılarak yapılacak (A) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı sınavında başarılı olanlar,
- 2) Mühendislik veya mimarlık eğitimi veren fakülte mezunları ile teknik elemanlardan; *iş sağlığı ve güvenliği veya iş güvenliği programında doktora yapmış olanlar*, şeklinde belirtilmiştir.

Yönetmelikte sıralanan şartlardan birisi iş sağlığı ve güvenliği veya iş güvenliği programında doktora yapmış olmaktır. Bunun için ülkemizde üniversitelerin ilgili enstitülerinde doktora programları yeni yeni açılmaya başlamıştır.

Tablo 5: Uşak Üniversitesi Uşak Sağlık Yüksek Okulu İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü Ders Planı¹⁸

1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem
Türk Dili I	Türk Dili II	İşyerlerinde Hava Kirliliği ve Kontrolü	İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı
Yabancı Dil I	Yabancı Dil II	İş Kazaları	Çalışma Hayatında Özel Risk Grupları
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II	İş Hukuku	Acil Durum ve Afet Yönetimi II
Temel Bilgi Teknolojileri Kullanımı I	Temel Bilgi Teknolojileri Kullanımı II	Acil Durum ve Afet Yönetimi I	Çalışma Ortamında Fiziksel Risk Etmenleri
Temel Kimya	Temel Anatomi ve Fizyoloji	Meslek Hastalıkları	Hastalıklar ve Korunma Yöntemleri
Temel Biyoloji	Mesleki Matematik	Kişisel Koruyucu Donanımlar	SEÇMELİ DERSLER
İş Sağlığı ve Güvenliğine Giriş-I	İş Sağlığı ve Güvenliğine Giriş-II	SEÇMELİ DERSLER	İlk Yardım-II
İş Psikolojisi	Laboratuvar Güvenliği	Çevre Sağlığı ve Güvenliği	Radyasyon ve Radyasyondan Korunma
SEÇMELİ DERSLER	SEÇMELİ DERSLER	Diksiyon	Etiketleme ve İşaretleme
Güzel Sanatlar	Üniversitede Yaşam Kültürü II	Çalışma Hayatında Stres ve Yönetimi	Trafik Güvenliği
Beden Eğitimi	Ergonomi	İlk Yardım-I	Yönetim ve Organizasyon
Genel İşletme	Etkili İletişim Teknikleri	Ekonomi	İş Sağlığı ve Güvenliğinde Laboratuvar Uygulamaları
Üniversitede Yaşam Kültürü I	Yeni Medya ve İletişim Tasarımı	Temel İstatistik Kavramları	
İşaret Dili	Müzik	Girişimcilik ve Uygulamaları	
Enerji Kaynakları ve Tasarrufu	Biyokimya		
1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem
Bilimsel Araştırma Yöntemleri	Çalışma Ortamında Biyolojik Risk Etmenleri	Maden İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği	Staj I
Çalışma Ortamında Psikolojik Risk Etmenleri	Bakım ve Onarımda İş Sağlığı ve Güvenliği	Çalışma Hayatında Etik	Staj II
İşaret Levhaları Standartları ve Tasarımı	Yanma ve Yangından Korunma Yöntemleri	Elektrik Şebekeleri ve Yüksek Gerilim Güvenliği	Staj III
Madde Güvenlik Bilgi Formu Uygulamaları Teknikleri	İşyerlerinde Gürültü ve Kontrolü	Çalışma Ortamında Kimyasal Risk Etmenleri	Staj IV
Çalışan Beslenmesi ve Besin Sanitasyonu	İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri	Yapı İşlerinde İş sağlığı ve Güvenliği	Mesleki Eğitim
İş Yeri ve Çalışan Hijyeni	SEÇMELİ DERSLER	Risk Yönetimi ve Değ.	
SEÇMELİ DERSLER	Ritm Eğitimi ve Mesleki Motivasyon	SEÇMELİ DERSLER	
Çalışanlarda Egzersiz Eğitimi	Çalışma Ortamı Gözetimi ve Periyodik Kontroller	Toplam Kalite Yönetimi	
İş Sosyolojisi	Toksikoloji	İnsan Kaynakları Yönetimi	
Zoonotik Hastalıklar ve Korunma Yöntemleri	Tarımsal Faaliyetlerde İş Sağlığı ve Güvenliği	Atk Yönetimi	
Örgütsel Davranış	Taşıma ve Depolama Sistemleri	Epidemiyoloji	
Mesleki İngilizce	Tehlikeli Maddeler	Yönlendirilmiş Çalışma III	
Türk Halk Dansları	İnsan Hakları	Anne Baba Eğitimi	
Yönlendirilmiş Çalışma I	Yönlendirilmiş Çalışma II	Modern ve Sosyal Danslar	

Tablo 6: İş Sağlığı ve Güvenliği veya İş Güvenliği Programları ile Yüksek Lisans Eğitimi Veren Üniversiteler (İtalik Yazılanlar Vakıf Üniversiteleridir)

Üniversite	Enstitü adı	Program adı	Tezli/Tezsiz
<i>Acibadem Üniversitesi¹⁹</i>	<i>Sağlık Bilimleri Enstitüsü</i>	<i>İş Sağlığı ve Güvenliği</i>	<i>Tezli/Tezsiz</i>
Adana Bilim ve Teknoloji Üni. ²⁰	Fen Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Tezsiz
Afyon Kocatepe Üniversitesi ²¹	Fen Bilimleri Enstitüsü	İş Güvenliği	Tezsiz UÖ
Akdeniz Üniversitesi ²²	Fen Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Tezsiz
<i>Avrasya Üniversitesi²³</i>	<i>Sağlık Bilimleri Enstitüsü</i>	<i>İş Sağlığı ve Güvenliği</i>	<i>Tezli/Tezsiz</i>
<i>Çukurova Üniversitesi²⁴</i>	<i>Fen Bilimleri Enstitüsü</i>	<i>İş Güvenliği</i>	<i>Tezli/Tezsiz</i>
<i>Esenyurt Üniversitesi²⁵</i>	<i>Fen Bilimleri Enstitüsü</i>	<i>İş Sağlığı ve Güvenliği</i>	<i>Tezli/Tezsiz</i>
<i>Fatih Üniversitesi²⁶</i>	<i>Fen Bilimleri Enstitüsü</i>	<i>İş Sağlığı ve Güvenliği</i>	<i>Tezli/Tezsiz</i>
Fırat Üniversitesi ²⁷	Sosyal Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Tezsiz
Gazi Üniversitesi ²⁸	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Tezsiz
Gaziantep Üniversitesi ²⁹	Sosyal Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Tezsiz
<i>Gedik Üniversitesi³⁰</i>	<i>Sosyal Bilimler Enstitüsü</i>	<i>İş Sağlığı ve Güvenliği</i>	<i>Tezli/Tezsiz</i>
<i>Gelişim Üniversitesi³¹</i>	<i>Fen Bilimleri Enstitüsü</i>	<i>İş Sağlığı ve Güvenliği</i>	<i>Tezsiz</i>
Hacettepe Üniversitesi ³²	Halk Sağlığı Enstitüsü	İş Sağlığı	Tezli
İstanbul Üniversitesi ³³	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Açık ve Uzaktan Eğitim Fak.	Tezsiz UÖ
<i>Işık Üniversitesi³⁴</i>	<i>Fen Bilimleri Enstitüsü</i>	<i>İş Sağlığı ve Güvenliği</i>	<i>Tezsiz</i>
İstanbul Kültür Üniversitesi ³⁵	Sosyal Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Tezsiz
İstanbul Ticaret Üniversitesi ³⁶	Fen Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Tezli/Tezsiz
İstanbul Yeni Yüzyıl Üni. ³⁷	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Tezli/Tezsiz
Karadeniz Teknik Üniversitesi ³⁸	Fen Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Tezsiz UÖ
Kocaeli Üniversitesi ³⁹	Fen Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Tezli/Tezsiz
Marmara Üniversitesi ⁴⁰	Fen Bilimleri Enstitüsü	İş Güvenliği	Tezsiz UÖ
Mevlana Üniversitesi ⁴¹	Fen Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Tezsiz
<i>Okan Üniversitesi⁴²</i>	<i>Fen Bilimleri Enstitüsü</i>	<i>İş Sağlığı ve Güvenliği</i>	<i>Tezli/Tezsiz</i>
Orta Doğu Teknik Üniversitesi ⁴³	Fen Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Tezli/Tezsiz
Osman Gazi Üniversitesi ⁴⁴	Fen Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Tezsiz
Sakarya Üniversitesi ⁴⁵	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Tezsiz
Selçuk Üniversitesi ⁴⁶	Fen Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Tezsiz
Süleyman Demirel Üniversitesi ⁴⁷	Fen Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Tezsiz
<i>Turgut Özal Üniversitesi⁴⁸</i>	<i>Fen Bilimleri Enstitüsü</i>	<i>İş Sağlığı ve Güvenliği</i>	<i>Tezsiz</i>
<i>Uluslararası Antalya Üni.⁴⁹</i>	<i>Fen Bilimleri Enstitüsü</i>	<i>İş Sağlığı ve Güvenliği</i>	<i>Tezsiz</i>
Üsküdar Üniversitesi ⁵⁰	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Tezli/Tezsiz
<i>Yeditepe Üniversitesi⁵¹</i>	<i>Sağlık Bilimleri Enstitüsü</i>	<i>İş Sağlığı ve Güvenliği</i>	<i>Tezsiz</i>
Yıldız Teknik Üniversitesi ⁵²	Fen Bilimleri Enstitüsü	İş Güvenliği	Tezsiz
<i>Zirve Üniversitesi⁵³</i>	<i>Sosyal Bilimleri Enstitüsü</i>	<i>İş Sağlığı ve Güvenliği</i>	<i>Tezli/Tezsiz</i>

¹⁹Retrieved from <http://www.acibadem.edu.tr/tr-tr/akademik/enstitu/saglik/Sayfalar/Saglik.aspx>²⁰Retrieved from <http://fbe.adanabtu.edu.tr/tr/detay.aspx?pagelid=47>²¹Retrieved from <http://www.aku.edu.tr/web/Sayfa.aspx?ID=57JQM25NDAU029732AQ101>²²Retrieved from <http://icerik.akdeniz.edu.tr/duyuru-arsivi.i3425.is-sagligi-ve-guvenligi-tezsiz-yuksek-lisans-duyurusu>²³Retrieved from <http://www.avrasya.edu.tr/is-sagligi-ve-guvenligi-yuksek-lisans-program-hakkinda/>²⁴Retrieved from <http://fbc.cukurova.edu.tr/DokumanView.aspx?pagelid=1474>²⁵Retrieved from <http://www.esenyurt.edu.tr/haber/2015-2016-egitim-ogretim-yili-fen-bilimleri-enstitusu-yuksek-lisans-ogrenci-alim-duyurusu/17336>²⁶Retrieved from <http://fbc.fatih.edu.tr/?yukseklisans,494>²⁷Retrieved from <http://sosbe.firat.edu.tr/tr/node/113>²⁸Retrieved from <http://gbp.gazi.edu.tr/?dr=0&lang=0&ac=5&baslik=1>²⁹Retrieved from http://www.gantep.edu.tr/ab/index.php?bolum=2020&bolum_id=20256277

Üniversitelerin İSG doktora programlarında eğitimini tamamlayıp direkt olarak (Bakanlıkça yetkilendirilen eğitim kurumlarında eğitim almaksızın) yapılacak (A) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı sınavında başarılı olanlar (A) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip olabilirler. Ancak ülkemizde İSG alanında doktora yapmış mezun sayısı oldukça azdır. Bu yüzden bu alanda doktora yapmak isteyenler daha çok İSG doktorası sonrası üniversitelerde akademisyen olarak görev almayı hedeflemektedirler. Türkiye’de üniversitelerin iş sağlığı ve güvenliği doktora eğitimleri hakkında bilgiler Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8’de görüleceği üzere Türkiye’de doktora seviyesinde İSG eğitimi veren üniversite sayısı henüz sadece 3’dür. Doktora

programları tezli programlardır. Doktora programına, programın açık olduğu üniversiteye bağlı olarak lisans derecesi ile veya yüksek lisans derecesi ile başvuru yapılabilmektedir. Lisans derecesiyle kabul edilen öğrenci toplam 42 kredilik 14 ders ve doktora tezi ile yüksek lisans derecesiyle kabul edilen öğrenci 21 kredilik yedi ders ve doktora tezi ile mezun olabilmektedir. Üniversitelerde de yüksek lisans programlarının sayılarının artmış olması gibi yakın gelecekte doktora programlarının sayılarının artacağını öngörmek yanlış olmayacaktır. Tablo 9’de İSG doktora seviyesinde eğitim veren bir programa ait ders planı verilmiştir. Bu doktora programlarında iş güvenliği uzmanı adayları hazırlayacakları doktora tezleri ile İSG alanında en detaylı şekilde bilgi ve tecrübe sahibi olabileceklerdir.

Tablo 7: Karadeniz Teknik Üniversitesi İş Sağlığı ve Güvenliği Uzaktan Öğretim Tezsiz Yüksek Lisans Programı Dersleri

1. Dönem	2. Dönem	Seçmeli Dersler			
Ergonomi	Araştırma Projesi	İş Psikolojisi	Çevre Kirliliği ve Kontrolü	İş Güvenliği Süreçleri ve Uygulamaları	İnşaat Sektöründe İş Güvenliği
Temel İş Güvenliği Önlemleri	Risk Yönetimi	Olasılık ve İstatistik	Tehlikeli Madde ve Atık Yönetimi	Acil Durum Yönetimi	Enerji ve Isı Sistemlerinde İş Güvenliği
Seçmeli-1	Acil Durumlar ve İlk Yardım	Proje Yönetimi	İş Güvenliği Ekipman ve Donanımları	Yangın ve Yangın Güvenliği	Demir Çelik Sanayiinde İş Güvenliği
Seçmeli-2	İş Hukuku	Biyolojik Risk Etmenleri	Maden Sektöründe İş Güvenliği	Gürültü Kontrolü	Elektrikli Çalışmalarda İş Güvenliği
Seçmeli-3	Seçmeli-4	Kimyasal Risk Etmenleri	Elektrik Güç Sistemlerinde İş Güvenliği	Orman Ürünleri Sanayiinde İş Güvenliği	İş Yeri Düzenleme
	Seçmeli-5	Fiziksel Risk Etmenleri	Hizmet Sistemlerinde İş Güvenliği	Meslek Hastalıkları	İş ve İşçi Sağlığı

³⁰Retrieved from <http://www.gedik.edu.tr/akademik-birimler/enstituler/sosyal-bilimler-enstitusu/is-sagligi-ve-guvenligi>

³¹Retrieved from <http://fbe.gelisim.edu.tr/Haberdetay-730-1-issagligiveguvenligitezsizylprogrami20142015egitimogretimiliguzyariyilikayitlari-.html>

³²Retrieved from <http://www.halksagligiens.hacettepe.edu.tr/programlar.html>

³³Retrieved from <http://auzefiguvenligiyukse.istanbul.edu.tr/>

³⁴Retrieved from http://www.isikun.edu.tr/web/276-5980-1-/isik_universitesi/akademik/fen_bilimleri_enstitusu__programlar__yukse_lisans/is_sagligi_ve_guvenligi_programi__tezsiz_turkce

³⁵Retrieved from <http://www.iku.edu.tr/7/1331/is-sagligi-ve-guvenligi.html>

³⁶Retrieved from <http://www.ticaret.edu.tr/tr/Sayfa/Akademik/Enstituler/FenBilimleriEnstitusu/YukseLisans/%C4%B0sSagligiveGuvenligiYukseLisans>

³⁷Retrieved from <http://www.yeniyuzuil.edu.tr/Enstituler/issagligiveguvenligi.aspx>

³⁸Retrieved from <http://www.ktu.edu.tr/fbe-duyuru6458>

³⁹Retrieved from <http://fbe.kocaeli.edu.tr/abd.php?AKod=163>

⁴⁰Retrieved from <http://fbe.marmara.edu.tr/anabilim-dallari/anabilim-dallari-ve-programlar/>

⁴¹Retrieved from <http://fbe.mevlana.edu.tr/genel.asp?Seo=is-sagligi-ve-, guvtr&UID=sDMVbIFR9EclLaAlkRv1q6dU3Is62skoEdvLn3fvi5oC87Ng0k>

⁴²Retrieved from <http://fenbilimleri.okan.edu.tr/sayfa/is-sagligi-ve-guvenligi-yukse-lisans-programi>

⁴³Retrieved from <http://ohs.metu.edu.tr/>

⁴⁴Retrieved from <http://www.isgad.ogu.edu.tr/>

⁴⁵Retrieved from <http://www.sagbil.sakarya.edu.tr/tr/enstituprogrami/8698/28035/is-sagligi-ve-guvenligi>

⁴⁶Retrieved from https://www.selcuk.edu.tr/fen_bilimleri_enstitusu/is_sagligi_ve_guvenligi/tr-yl

⁴⁷Retrieved from <http://bilis.sdu.edu.tr/V2/Pages/ShowProgrammeDetails.aspx?BolumKodu=49&BirimKodu=1>

⁴⁸Retrieved from <http://fbe.turgutozal.edu.tr/tr/sf/291/Is-Sagligi-ve-Guvenligi-YukseLisans-Programi>

⁴⁹Retrieved from <http://isg.antalya.edu.tr/>

⁵⁰Retrieved from <http://enstitu.uskudar.edu.tr/saglik-bilimleri-enstitusu/is-sagligi-ve-guvenligi-yukse-lisans-programi>

⁵¹Retrieved from http://sagbil.yeditepe.edu.tr/is_sagligi_guvenligi

⁵²Retrieved from <http://www.fbe.yildiz.edu.tr/fbe/2/%C4%B0%C5%9F-G%C3%BCvenli%C4%9Fi/175>

⁵³Retrieved from <http://sbe.zirve.edu.tr/tr/tezsiz-yukse-lisans/isgprogram-tanitim/>; Retrieved from <http://sbe.zirve.edu.tr/tr/tezli-yukse-lisans/isgtprogram-tanitim/>

Tablo 8: İş Sağlığı ve Güvenliği Programları ile Doktora Eğitimi Veren Üniversiteler

Üniversite	Enstitü adı	Program adı	Tezli	Kaynak
Avrasya Üniversitesi, (Vakıf) ⁵⁴	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Doktora	(60)
Hacettepe Üniversitesi, (Devlet) ⁵⁵	Halk Sağlığı Enstitüsü	İş Sağlığı	Doktora	(37)
İstanbul Ticaret Üniversitesi (Vakıf) ⁵⁶	Fen Bilimleri Enstitüsü	İş Sağlığı ve Güvenliği	Doktora	(61)

Tablo 9: Hacettepe Üniversitesi, Halk Sağlığı Enstitüsü İş Sağlığı Bölümü Doktora Programı Eğitim Planı

Zorunlu	Seçmeli Dersler		
İş Sağlığı ve Güvenliği	İş Sağlığı Mevzuatı	Mesleksi Kanserler	Kişisel Koruyucu Donanım ve Cihazlar
Meslek Hastalıkları ve İşle İlgili Hastalıklar	İşyerinde Sağlığı Geliştirme	İş Hijyeni	Çalışma ve Endüstri Psikolojisi
Mesleksi Epidemiyoloji	İşe Uygunluk	Mesleksi Solunum Sistemi Hastalıkları	Ergonomi
Özel Konular (Her dönem)	İş Sağlığında Kırılgan Gruplar ve Risk Yaklaşımı	İşyeri İSG Hizmetleri Organizasyonu	
Doktora yeterlilik sınavı	İSG İle İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Çalışma Yaşamı ve Kronik Hastalıklar	
Seminer, Doktora tezi			

Tablo 10: Türkiye’de Belgeli İş Güvenliği Uzmanı Sayısı⁵⁷

Belge Sınıfı	Uzman Sayısı	
	04/02/2016	10/03/2016
A Sınıfı	16219	16601
B Sınıfı	9875	10115
C Sınıfı	68128	68400

İşyerlerinde Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi

Türkiye’deki İş Güvenliği Uzmanları Sayısı

Türkiye’de artan iş sağlığı güvenliği eğitim olanakları ile her geçen gün iş güvenliği uzman sayısında artış olmaktadır. 04/02/2016 ve 10/03/2016 tarihleri itibarıyla Türkiye’de iş güvenliği uzmanı belgesi sayıları Tablo 10’da verilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere uzman sayıları hızla artmaktadır. Bu makalede anlatılan yollarla eğitim alan ve sınavlarda başarılı olan iş güvenliği uzman adaylarının da belge sahibi olması ile bu sayı gittikçe artacaktır. Bu şekilde belge sahibi olan iş güvenliği uzmanları ilgili sektörlerde görev almakta ve çalışanların İSG eğitimlerini vermektedirler. Böylece nitelikli bir şekilde eğitim almış iş güvenliği uzmanları, işyerlerinde çalışanların eğitimlerini iş güvenliği kültürünü artıracak şekilde vermeleri mümkün olacaktır.

İş Güvenliği Uzmanları Tarafından Çalışanların Eğitimi

Yukarıda anlatılan eğitim yollarından birisi ile iş güvenliği eğitimi alan ve sınavlarda başarılı olarak iş güvenliği uzmanı olanlar görev aldıkları işyerlerindeki çalışanlara eğitim vererek iş güvenliği kültürünü oluşturmaya ve daha sağlıklı ve güvenli çalışma ortamı oluşturmaya çalışırlar. Bunun için 15 Mayıs 2013 tarihli 28648 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan “Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin usul ve esasları hakkında yönetmelik”e göre Tablo 11’de belirtilen asgari konularda eğitim verilir. Ayrıca iş güvenliği uzmanı eğitime katılacakların ihtiyacı olan konuların seçilmesine özen gösterir. Bu noktada iş güvenliği uzmanının eğitim vereceği sektördeki teknik çalışmalarını çok iyi bilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu da ancak işin yapıldığı sektör ile ilgili teknik veya mühendislik eğitimi almış olmakla veya iş güvenliği uzmanlığı eğitimi sırasında o sektör ile ilgili teknik bilgileri öğrenmekle mümkün olabilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye’de İSG eğitimi, üniversitelerde ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora seviyelerinde ve ayrıca Bakanlıkça yetkilendirilmiş eğitim kurumlarında verilmektedir. Mezunlara bir iş umudu olması dolayısıyla gerekli iş güvenliği uzmanlığı belgesi en hızlı şekilde elde edilmeye çalışılmaktadır. Bu durum yeterli donanıma sahip olunmadan iş güvenliği uzmanı belgesine sahip olma isteğini beraberinde getirmektedir. Mevzuat

⁵⁴Retrieved from <http://www.avrasya.edu.tr/is-sagligi-ve-guvenligi-doktora-program-hakkinda/>

⁵⁵Retrieved from <http://www.halksagligiens.hacettepe.edu.tr/programlar.html>

⁵⁶Retrieved from <http://www.ticaret.edu.tr/tr/Sayfa/Akademik/Enstituler/FenBilimleriEnstitusu/Doktora>

⁵⁷Türkiye’de iş güvenliği uzmanı belgesi sayısı. Retrieved from <https://isgkatip.csgb.gov.tr>

Tablo 11: İş Güvenliği Uzmanları Tarafından Çalışanların Eğitiminde Verilecek Asgari Konular⁵⁸

<p>1. Genel Konular</p> <p>a) Çalışma mevzuatı ile ilgili bilgiler, b) Çalışanların yasal hak ve sorumlulukları, c) İşyeri temizliği ve düzeni, ç) İş kazası ve meslek hastalığından doğan hukuki sonuçlar</p> <p>2. Sağlık Konuları</p> <p>a) Meslek hastalıklarının sebepleri, b) Hastalıktan korunma prensipleri ve korunma tekniklerinin uygulanması, c) Biyolojik ve psikososyal risk etmenleri, ç) İlk yardım</p>	<p>3. Teknik Konular</p> <p>a) Kimyasal, fiziksel ve ergonomik risk etmenleri, b) Elle kaldırma ve taşıma, c) Parlama, patlama, yangın ve yangından korunma, ç) İş ekipmanlarının güvenli kullanımı, d) Ekranlı araçlarla çalışma, e) Elektrik, tehlikeleri, riskleri ve önlemleri, f) İş kazalarının sebepleri ve korunma prensipleri ile tekniklerinin uygulanması, g) Güvenlik ve sağlık işaretleri, ğ) Kişisel koruyucu donanım kullanımı, h) İş sağlığı ve güvenliği genel kuralları ve güvenlik kültürü, ı) Tahliye ve kurtarma</p>
---	--

gereği iş güvenliği uzmanı çalıştırma zorunluluğundan dolayı sektörden bu yönlü talebin devam etmesi ile her geçen gün üniversitelerde açılan ilgili bölüm sayısı ve iş güvenliği uzmanı sayısı artmaktadır. 2011 yılında İSG alanında eğitim veren MYO bölüm kontenjanları 1580 iken, bugün bu kontenjan 6915'e ulaşmıştır. Lisans ve lisansüstü İSG program sayıları da her geçen gün artmaktadır. Bunun sonucu olarak, Türkiye'de iş güvenliği uzmanlığı belge sayıları da hızla artmaktadır. Fakat önemli olan nicel hızlı büyümenin yanı sıra nitelikli büyüme olduğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla hızla açılan bu bölümlerden mezun olanların nitelikli yetiştirilmesi önem arz etmektedir. Bunun için bu bölümlerde iş güvenliği uzmanı olarak görev alınacak sektöre ait iş güvenliği eğitiminin verildiği bir eğitim planının uygulanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Üniversite ön lisans, lisans bölümlerin ve yüksek lisans ve doktora programlarının ders planları, sektörel ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte hazırlanırsa İSG uzmanlarının daha nitelikli yetişmesi sağlanacaktır. Böylece üniversitelerde iş sağlığı güvenliği eğitiminde ders veren öğretim elemanlarının uzman oldukları alanlarda verecekleri dersler ile iş güvenliği uzman adaylarının görev almayı düşündükleri sektör ile ilgili İSG eğitimleri verilmiş olacaktır. Ayrıca ön lisans, lisans seviyesinde iş güvenliği uzman adaylarının yapacakları stajlar, yüksek lisans eğitimlerinde hazırlanacak bitirme projeleri, yüksek lisans ve doktora tezleri ile daha nitelikli iş güvenliği uzmanları yetişmesi sağlanmış olacaktır. Sonuç olarak ülkemizde İSG kültürü ve eğitimi altyapısındaki gelişmeler gözle görülür derecede artmıştır. Ancak yine de

Türkiye'de gelişmiş ülkelere nazaran eksik olan İSG kültürünün tesis etmenin ve yüksek olan ölümlü ve yaralanmalı iş kazası sayılarını azaltmanın tek yolunun İSG eğitimine vereceğimiz öneme bağlı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKLAR

- Ceylan H. (2012). Türkiye'deki iş sağlığı ve güvenliği eğitimi sorunları ve çözüm önerileri. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, Aralık, 94-104. Retrieved from http://www.ejovoc.org/makaleler/aralik_2012/pdf/10.pdf
- Yılmaz F. (2009). İş Sağlığı ve Güvenliği'nde Okul Eğitiminin Önemi: Modern Örnekler Işığında İş Sağlığı ve Güvenliği Lisans Eğitiminin Ülkemizde Uygulanabilirliği, *Kamu-İş*, 11(1), 107-138.
- Behm, M., Anthony V., Hamid F., & Veronica H. (2008). The Importance of Safety and Environmental Management Education in Business Schools, *Journal of SH&E Research, The American Society of Safety Engineers*, 5(1), 1-9.
- Cohen A., & Colligan M.J. (1998). Assessing Occupational Safety and Health Training: A Literature Review, *NIOSH Publications*, Publication Number: 98-145.
- İşler M. C. & Gerim İ. (2010). Güvenlik Kültürünün İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Önemi, *İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*, 48, 16-23.
- İşler M. C. (2013). İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimleri İle Güvenlik Kültürünün İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının Önlenmesindeki Etkisi, Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yayını.

⁵⁸"Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik", 15/05/2015 tarih ve 28648 sayılı Resmi Gazete.